

Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

16^e jaargang, nr. 53
voorjaar 2007

Samenleven met
reeën

Grote longworm,
geniepige
sluipmoordenaar

Algemene
Ledenvergadering

Messen maken
is een kunst

Inhoud

Samenleven met reeën	3
Grote longworm, geniepige sluipmoordenaar	5
Geween tentoonstelling	9
Bestuursverslag 2006	10
Professionalisme	11
ALV-Erich Marek laat zien wat de natuur ons biedt	12
Messen maken is een kunst	14
Bokkalveren	20

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar

Redactie:

D.J. Buijendorp - Eindredacteur
G.J. Spek - Redactielid
C.F. Schoon - Redactielid
H.M. Dorenbosch - Redactielid

Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-Hueber - Fotomateriaal
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

Bestuur:

R.M. Brouwer	voorzitter (2006)
J. van de Waerdt	secretaris (2000)
R.A.N. van Heek	penningmeester (2000)
P.A.M. de Beyer	lid DB (2006)
H.M. Dorenbosch	lid DB (2003)
H. Hoek	lid DB (2004)
C. van Geel	lid (2004)
H.H. Vlietstra	lid (2003)
H.J.H. Vieberink	lid (2005)
A. ten Oever	lid (2000)
H. Robaard	lid (2002)
W.A.P. Remijnse	lid (2000)
Dr A.P.M. Rutten	lid (1993)
J.M. Seroo	lid (1985)
G.A. Schiller	lid (2002)

Adviseurs:

Mr P. van Schooten - Juridische zaken
Prof. Dr. J.L. van Haften - Bioloog
G.J. Spek - Technisch adviseur

Secretariaat:

J. van de Waerdt,
Kamillelaan 11,
3925 RG Scherpenzeel.
tel: 033-4691797
fax: 033-4691797
E-mail: info@reewild.nl
www.reewild.nl

Ledenadministratie:

H. Hoek
Pootlersdreef 10
3824 DN Amersfoort
tel: 033-480 69 92
E-mail: h.hoek@orlaco.nl

Webshop: www.reewild.nl

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink, Lhee 96,
7991 PK Dwingelloo. tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek, Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo. tel: 0547-292228

Vormgeving:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Druk:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Lithografie:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Contributie: € 30 per jaar.

Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Rhenen.

'Capreolus' is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor 'Capreolus' nr. 54: 23 april 2007

zenden aan redactie van Capreolus:
Rijksstraatweg 46, 3631 AD Nieuwersluis
djb.groen-grijs@planet.nl

Foto voorpagina: J. Hendriks

Overname van artikelen is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Foto: Eline Verwoerd

redactie

Samenleven met reeën

Sinds de Flora- en faunawet van 2002 zijn reeën beschermd in inheemse hoefdierecosystemen. Daarvoor behoorde het ree tot het vrij in de natuur voorkomende grofwild. Net zoals het edelhert, het damhert en het wilde zwijn. Het ree past zich wonderwel aan zijn omgeving aan. Op een enkele plaats na in Noord-Holland heeft het dier zich door geheel Nederland verspreid. Ze leven in stadsparken, uiterwaarden, bosgebieden, pure cultuurlandschappen, grienden, in de vlakke polders en op het kale bouwland van Groningen. Met een beetje goede wil zijn deze mooie dieren overal te zien. Dat is goed voor de natuurbeleving van de mens, de recreatie. Hoeveel het er nu zijn, weten we eigenlijk niet. Zijn het er nu 50.000 of 70.000? De aantallen die geroepen worden zijn schattingen. Dat het er veel zijn staat buiten kijf. Zijn het er teveel of mogen we de populaties nog door laten groeien? Tot welk niveau en wat betekent dat dan voor het dier zelf en voor de maatschappij? Een vraag die je moet stellen.

Nederland is gelukkig rijk aan natuurgebieden, rijk aan landbouwgronden, rijk aan gezond polderlandschap. Nederland is een ideaal leefgebied voor het ree. Een habitat van uitstekende kwaliteit. Maar wat wij te bieden hebben is door ons zelf gemaakt. Wij hebben de natuur gemaakt en zorgen daar relatief goed voor. Voor ons zelf, voor onze natuurbeleving en voor ons nageslacht. Wij vinden dat

*Nee... zij eten, rusten,
drinken, slapen
en planten zich voort.
Niet meer
en niet minder.*

de mensen die na ons komen net zo recreatief in de buitenlucht moet kunnen zijn als wij nu. We zorgen dus goed voor onszelf. Met de ruimte die we creëren, met het maken van de natuur, dienen we ook de dieren. We creëren dingen als een zorgplicht naar ons zelf toe en een zorgplicht naar de dieren. Wat heeft nu prioriteit? De zorg voor onszelf of de zorg voor de dieren? Zeker, we hebben conform de Flora- en faunawet een zorgplicht voor de inheemse wilde dieren. Maar voeren we die zorgplicht net zo uit als we dat voor onszelf doen?

Zouden onze zorginspanningen voor het ree en het dier in het algemeen niet een weinig mogen toenemen? Het leven van een dier is minder complex dan het onze. Zij hoeven niet na te denken over werkgelegenheid, infrastructuur, opleidingen, vandalisme en normen en waarden. Nee zij eten, rusten, drinken, slapen en planten zich voort. Niet meer en niet minder. Ze moeten het alleen doen in de ruimte die door ons is gemaakt en die door ons wordt bestierd. Daarover hebben ze nu net niets te vertellen. Als ze konden praten, zouden ze het zeker doen, alleen dat kunnen ze niet. Simpel gezegd betekent dit dat wij uitmaken waar een ree leeft, of hij genoeg voedsel tot zich kan nemen en dus een zorgeloos bestaan kan leiden tot aan zijn dood. Dat is de positieve kant, maar er is helaas ook een negatieve kant. Reeën brengen schade toe aan landbouwgewassen, dus aan onze spullen en dat vinden we niet leuk. Jonge reeën emigreren,

ze gaan op zoek naar andere leefgebieden. Dat moeten ze van hun ouders, dat is de natuur. Maar wij dwingen ze dan wel straten over te steken met de grote kans dat zij onder een auto komen en dat vinden wij dan weer niet leuk. Denken wij dit probleem op te lossen door een hek om hun gebied heen te zetten, ontnemen wij de reeën hun natuurlijke leefgedrag. Voedselgebrek dreigt op termijn en zonder voedsel gaan ze dood. En dat vinden wij dan ook weer niet leuk! Het verdient dus aanbeveling, het moet vindt u niet, de problematiek met reeën, hun leefwijze, hun gedrag in ons menselijk maatschappelijk denkpatroon mee te nemen. We noemen dit beheren. Zelf kunnen ze het niet. Wij moeten het dus doen.

Foto: J. Huttinga

Foto: J. Hendriks

Niet iedereen kan de roepoeter van het ree zijn. Gelukkig is er een professioneel instituut die zich de taak gesteld heeft voor het ree op te komen: onze eigen Vereniging Het Reewild.

Op het ogenblik is de redactie intensief bezig een uniforme wijze van omgang met reeën in Nederland te formuleren. Een rapport met zienswijze, richtlijnen, waarden, aanbevelingen en statements, doordacht en met bewijsvoering ondersteund. U zult er in de komende nummers van Capreolus meer over lezen. Wat ik nu al kan vertellen dat het een op onze samenleving geschreven rapport is met als basis de wetgeving. Het gaat er om dat wanneer je besluit reeën te beheren dat op een maatschappelijk verantwoorde manier doet. En op een manier die aantoonbaar effect heeft op de door de samenleving gestelde doelen. Controleerbaar en transparant. Voor iedereen duidelijk en voor iedereen acceptabel.

Donald Buijendorp

Wild und Hund 21/2006

Een geluk komt nooit alleen...! Maar geluk kan voor de één soms van kortere duur zijn dan voor de ander. Zo schoot Marco-Pierre White, een fortuinlijke jager, begin mei een kapitale bok met een geweigewicht van 930 gram netto, CIC 222,65 punten, en overtrof daarmee na 35 jaren het Engelse record.

Maar niet voor lang. Veertien dagen later schoot Tom Troubridge in Dorset een bok met een gewei die het recordgewei uit Zweden met maar liefst 28,75 punten overtrof, met een totaal van 275,65 punten, 1182 gram netto. De bokken moeten wel uitzonderlijk krachtig voer hebben gehad, vermoedens gaan uit naar het opnemen van voedsel uit een goed onderhouden fazantenveld met boven-

Foto: J. Huttinga

dien geschikt voedselaanbod in de winter. Een stang van het laatste gewei was bijna 30 cm, volume van het hele gewei 450 cm³. Of deze

trofee die uit Zweden de baas zal blijven, is aan de internationale commissie van de CIC.

Persbericht over richtkijkers

Tot nu toe is het zo, dat de maximale vergrotingsmogelijkheid van een richtkijker vier maal bedraagt. Dat wil dan zeggen dat de beginwaarde van een vergroting van een variabele kijker met vier vermenigvuldigd kan worden om de maximale vergroting te bereiken. Je hebt bijvoorbeeld een 1,5 - 6x, 2,5-10x, 3-12x enzovoort. De firma Swarovski komt nu met een richtkijker, die een zesvoudige zoom heeft en dat is uniek bij richtkijkers. Het scala beperkt zich voorlopig tot 1-6x24, 1,7-10x42 en 2-12x50,

terwijl er van de 1-6x nog een safarimodel wordt gemaakt, waarvan de specificaties iets anders zijn. Zelfs de 2-12x50 zou je met de kleinste vergroting eventueel nog op een drijfjacht kunnen gebruiken.

De kijkers kunnen geleverd worden met (regelbare) verlichte dradenkruizen, naar keuze punt of kruisje, in het tweede beeldvlak (dat dichtbij het oculair zit - balken blijven even dun, ongeacht de vergroting). Een dergelijke constructie is technisch moeilijker betrouwbaar te vervaardigen dan in het eerste beeldvlak (dichtbij het objectief - kruisje vergroot mee) en het verschil in afkomen tussen minimale en maximale vergroting zou hooguit enkele cen-

timeters op 100 meter zijn. De lichtregeling is in het oculair gebouwd, er zitten geen hoge torentjes in de weg. Afbeelding toont het oculair naar je toe. De oogafstand ligt op 95 mm, ook voldoende voor zware kalibers.

De montage kan met ringen, maar ook worden de kijkers met rail geleverd, die constructie vindt steeds meer ingang. Helderheid en coating zijn in deze geheel nieuw ontworpen kijkers natuurlijk optimaal, de lichtdoorlaatbaarheid ligt boven de 90%. De objectieven van de verschillende kijkers geven voor de maximale vergroting gemiddeld een uittrede pupil van om en nabij de 4 mm, dat is voor jonge jagers in het duister (met hun oogpupillen tot wel 7mm) wat aan de krappe kant. Hoe de kijkers in

de praktijk bevallen moeten we afwachten, bij de meeste jagers gebruiken op de gewone jacht een vergroting van 4 tot 6 maal. En ze kosten ook wat: in Nederland €1.520,- voor de 1-6x24, olopend naar €2.280 euro voor de 2-12x50 (Z6i). Vanaf april leverbaar met verlichte dradenkruizen.

HEMKER BEKKING

HÄRKILÄ
of Scandinavia

PROHUNTER JAS EN BROEK
Voor de professionele gebruiker die hoge eisen stelt...

- Zeer sterke en lichtgewicht stof voor veelzijdig en langdurig gebruik.
- Gore-Tex™ LTD liner voor 100% wind- en waterdichtheid.
- Afneembare capuchon, in de mouw geïntegreerde signaalbanden.
- Ventilatieuitsnitsen in de oksels, verstelbare taillekoorden.
- Wildzak met een eenvoudig te reinigen PU binnenlaag.
- Broek met twee royale opzetzakken en verdeelvakken.
- Hoog rugpand voor extra warmte en bescherming.
- Voorgevormde knie-delen en enkel-straps voor droge sokken.
- Vijf jaar garantie op alle materiaalfouten (jas en broek).
Leverbaar in maat 48 t/m 60

PROHUNTER JAS 459,-

PROHUNTER BROEK 259,-

HÄRKILÄ: bewezen topkwaliteit... uit Scandinavië!

➤ Nijverheidsstr.5 7391 ZT **TWELLO** T. 0571 276552 ➤ Tuinderij 15-a 2451 GG **LEIMUIDEN** T. 0172 506593 ➤ Brouwersstr. 25-a 5741 CL **BEEK en DONK** T. 0492 553460
➤ De Schelp 17 9351 NV **LEEK** T. 0594 514291 **INTERNET:** www.hemker-bekking.nl / info@hemker-bekking.nl **GEOPEND:** di. t/m vr. 10.00 - 18.00 en za. 10.00 - 17.00 uur. Gratis parkeren

Een van de meest verbreide en schadelijke parasieten die een ree kan treffen is longworm. Misschien is het beter om te zeggen longwormen, want ze zijn er in veel maten en soorten. Om het eenvoudig te houden worden longwormen op basis van grootte, de ontwikkelingscyclus en schade bij de gastheer onderverdeeld in twee groepen: de grote en de kleine longwormen.

De grote longwormen horen allemaal tot de rondwormen waarbij de vermeerdering zonder tussenkomst van een tussengastheer geschiedt. Deze groep van longwormen zien er witbleek uit, zijn naaldvormig en bereiken een lengte van 4 – 6 cm bij de mannelijke exemplaren en 6 – 9 cm bij de vrouwelijke exemplaren. Het

rijp is, dringen ze in het vruchtlichaam en laten zich dan tegelijkertijd met de sporen wegschieten uit het vruchtlichaam om zo een heel eind verder in de vegetatie terecht te komen. Wachtend op de ongelukkige die ze dan met het wegvreten van de vegetatie een verblijf in het lichaam biedt....

zeer veel moeite met de ademhaling. Die moeizame ademhaling kost erg veel energie. In combinatie met een slechte bloedtoevoer loopt de conditie van de gastheer snel terug. Alsof dat nog niet genoeg is scheiden de wormen ook giftige stofwisselingsproducten uit die schadelijk zijn voor het dier. En ook daar blijft het niet bij: het ontstoken slijmvlies is een invalspoor voor allerlei andere ziekteverwekkers. Het getroffen dier wordt zwakker en loopt daardoor vaak ook nog een besmetting met maag-darmwormen op. Over het algemeen heeft het getroffen dier een ruw

Foto: J. Hendriks

aandoende en glanzende vacht, komt het slecht door de verharding heen, kommert het, wordt het steeds magerder en is er sprake van bloedarmoede.

Bij het geschoten dier zijn de grote longwormen eenvoudig te vinden in de opengesneden longen en luchtpijp.

De gevolgen van een besmetting met grote longwormen zijn sterk afhankelijk van de fysieke gesteldheid van de gastheer; het opbouwen van een zekere immuniteit kan volgen op een milde besmetting bij een dier dat verder goed gezond is. Die immuniteit bestaat uit een afweer met lichaamseigen afweerstoffen tegen de larven van deze parasiet. Alhoewel het geen absolute garantie biedt, is deze immuniteit wel in het voordeel van de

gastheer. Het moge duidelijk zijn dat reeds verzwakte dieren en de kalveren het meest gevoelig zijn voor een besmetting met grote longwormen.

Ook hier geldt net als bij de eerder behandelde parasieten dat stress en een (plaatselijk) te hoge populatiedichtheid funest zijn en voorkomen dienen te worden in het belang van het ree.

De gevolgen van een besmetting met grote longwormen zijn sterk afhankelijk van de fysieke gesteldheid van de gastheer

Kunnen andere herkauwers ook besmet raken met deze grote longwormen? Ja, dat kan. De bewuste *Dictyocaulus viviparus* kan ook het rund besmetten. De besmetting van ree op rund is mogelijk, maar het gekke fenomeen doet zich voor dat uit praktijkproeven is gebleken dat een besmetting van rund op ree weer veel moeilijker is. Besmetting met *Dictyocaulus viviparus* door reeën bij het schaap is niet mogelijk gebleken. Omgekeerd is besmetting van het ree met de bij de schaap voorkomende grote longworm *Dictyocaulus filaria* ook niet mogelijk gebleken.

Het blijven zeer vervelende, maar razend interessante beestjes die parasieten. Volgende keer iets over het kleinere neefje van de grote longworm: de kleine longworm. Ook al zo'n geniepige sluipmoordenaar.

Grote longworm

ree kan evenals het dam- en edelhert last hebben van de soort *Dictyocaulus viviparus*. Deze soort nestelt zich 'heerlijk' in de luchtpijp tot en met de bronchiën van zijn of haar gastheer.

Deze grote longwormen hebben een heel directe ontwikkelingscyclus: de geslachtsrijpe vrouwelijke exemplaren zetten direct na de bevruchting hun eieren af in de luchtwegen van de gastheer. In de eieren zitten reeds levensvatbare larven. Deze (primaire) larven komen uiteindelijk allemaal terecht in de keel- en neusholte. Een deel wordt uitgehoest. Het deel dat niet wordt uitgehoest wordt weer ingeslikt en wordt uiteindelijk weer uitgescheiden via de mest. Ze komen er dus hoe dan ook uit, is het niet van voren dan wel van achteren. De in de mest aanwezige larven houden zich in eerste instantie een tijdje in leven met de eveneens in de mest aanwezige micro-organismen. Bovendien zorgt de mest ervoor dat ze niet uitdrogen en worden ze beschermd tegen zonnestraling. Pas nadat ze in de mest een vervelling hebben doormaakt verlaten de larven (0,5 – 1 mm groot) de mest en nestelen zich op de vegetatie in de hoop dat ze door een ree worden opgenomen. Bij nat weer gedijen de longwormlarven beter dan bij aanhoudende droogte. Om de kans op opname door een ree ook ten tijde van droogte te vergroten heeft de grote longworm een prachtige truc gevonden!

Op de mest groeit heel vaak een zwam. Zijn deze zwammen volrijp dan schieten zij hun sporen weg. Van dit natuurlijke proces maken de larven actief gebruik. Net voordat de zwam

geniepige sluipmoordenaar

Nadat de larven zijn binnengekomen in het maagdarmsstelsel van het ree, verplaatsen deze zich vanuit de dunne darm in de lymfeklieren. Door mee te surfen op deze lymfe- en bloedstroom komen ze uiteindelijk in de longen terecht. Daar komen ze tot wasdom en zetten ze hun verwoestende werk voort, want verwoestend zijn ze. Na 3 tot 4 weken scheiden de longwormen een nieuwe generatie larven af. Die worden weer uitgehoest of verdwijnen uit het lichaam met de mest.

De ontwikkeling in de mest voltrekt zich bij 20° C. binnen 3 tot 7 dagen. Bij lagere temperaturen kan het tot een tweetal weken in beslag nemen. Als de temperatuur lager is dan 5°, dan stopt de ontwikkeling.

Ziektebeeld

Het ziektebeeld wordt gekenmerkt door ontstoken slijmvlies in de ademhalingswegen. Bij een sterke besmetting zijn de bronchiën door wormen en slijm verstopt, en heeft de gastheer moeite met voldoende lucht binnenkrijgen. Een dergelijke besmetting levert dan het beeld van een zwaar ademend en sterk hoestend dier op. Het hoesten wordt met name geprikkeld als de gastheer intensief beweegt; het betreffende dier kan dan zware hoestaanvallen vertonen en heeft daarna

Foto A. van Ommeren

Foto: J. Hendriks

De vereniging bouwt een VIRTUEEL KENNISCENTRUM

De Vereniging is op het ogenblik bezig met het opzetten van een virtueel kenniscentrum reeën. Een site waarin kinderen, studenten, vaders en moeders, natuurorganisaties, overheden en de wetenschap bijna alles kunnen vinden over het ree. Van wetenschappelijke verhandelingen tot 'weetjes' uit de regio en bijzondere waarnemingen. Praktisch en helder geordend in een moderne site-architectuur. De vereniging heeft gekozen voor een structurele aanpak. Als eerste de architectuur en het Content Management System. Daarna de research, het opzoeken en ordenen van informatie. En als derde het bouwen van de site, gevolgd door het uploaden. Als laatste natuurlijk de aanpak voor het onderhouden van de site.

We zoeken mensen die zich willen inzetten om het initiatief van het kenniscentrum te realiseren:

- **Studenten die het virtuele kenniscentrum tot hun afstudeerproject willen maken of als stageopdracht willen zien.**
Er is een werkplek bij een gerenommeerd bureau beschikbaar. De vergoeding bedraagt 250 à 300 euro per maand. De werkduur is ingeschat voor een half jaar. Profiel van de studenten: studierend in de groene sector met ICT ambities of ICT studenten met een groene achtergrond.

De eerste drie onderdelen van de aanpak zijn het denkwerk en de creatie. De laatste twee onderdelen zijn het degelijke werk aan de achterkant van de site. Wetenschappelijke verhandelingen, statistieken, 'weetjes', e.d. moeten wel geupload worden.

- **Daartoe wil de vereniging in contact komen met mensen die zich op vrijwillige basis daarvoor willen inzetten.**
Mensen met specialistische kennis.
Het is de bedoeling dat meerdere specialisten, mensen met vakinhoudelijke kennis over het ree, o.b.v. de webredacteur de site gaan vullen.

Aanmelden

Heeft u interesse dan kunt u dit kenbaar maken via www.reewild.nl op contact opnemen met Ronald Brouwer +31 (6) 53136175 of Gerrit Jan Spek, info@spekfauna-advies.nl

Traditie

Geweien tentoonstelling te Middachten, 23 en 24 maart 2007

Als vanouds wordt er dit jaar weer een complete geweiententoonstelling georganiseerd door de Vereniging Wildbeheer Veluwe, de WBE's en afdeling Betuwe van Vereniging Het Reewild. Niet meer in het Aardhuis, maar nu in kasteel Middachten. Prachtige locatie, goede sfeer, daar is een geweiententoonstelling op zijn plaats. Geen selectie van het afschot meer, maar alles. Edelherten, reebokken en de geweren van het mannelijke zwartwild.

Adres: Kasteel Middachten, Landgoed 3, 6994 JC De Steeg.
Openingstijden: vrijdag 23 maart, 19.00 - 22.00 uur (alleen voor leden WBE) en zaterdag 24 maart van 10.00 - 17.00 uur.
Toegangsprijs: voor publiek €3,-

Jaarlijkse grofwildbeheerdag in het Aardhuis

Zaterdag 31 maart wordt de jaarlijkse grofwildbeheerdag weer gehouden in het Aardhuis met een symposium over een thema dat alle wildbeheerders raakt. 'In hoeverre stemmen terrein behorende organisaties faunabeheerplannen op elkaar af, en welke rol hebben de faunabeheerders hierin'

Arfman Hekwerk b.v.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten
Tel 0548 36 29 48
Fax 0548 36 50 42
Internet www.arfman.nl
E-mail info@arfman.nl

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal
- Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)

Op 31 december 2005 was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Dagelijks Bestuur		Zeeland/Zuid-Hollandse Eilanden	: W.A.P. Remijnse
Voorzitter	: R.M. Brouwer	West-Midden Brabant	: C. van Geel
Secretaris	: J. van der Waerdt	Oost Brabant	: J.M. Scroo
Penningmeester	: R.A.N. van Heek	Limburg	: A.P.M. Rutten
Lid	: H.M. Dorenbosch	Technisch adviseur	: G.J. Spek
Lid	: H. Hoek	Aantal leden per 31 dec. 2005	: 2917
Lid	: P.A.M. de Beyer	Nieuwe leden 2006	: 280 waarvan 193 via een reewildcursus
Landelijk Bestuur		Opzeggingen 2006	: 157 waarvan 42 cursisten uit 2005
Noord-Nederland	: A. ten Oever	Aantal leden per 31 dec. 2006	: 3040
Overijssel-Flevoland	: H. Robaard	Netto aanwas	: 123
Achterhoek	: H. Vieberink		
Veluwe-Betuwe	: H.H. Vlietstra		
Utrecht/Noord- en Zuid-Holland	: G.A. Schiller		

BESTUURSVERSLAG 2006

In september 2006 werden wij geconfronteerd met het overlijden van ons erelid de heer Coldewey.

De website wordt nog steeds druk bezocht voor zowel bestellingen als informatiepakketten. Ook nieuwe leden melden zich via de site aan.

Er vindt op dit moment in de WBE "De Marren" een veldreeën onderzoek door Rik Schoon plaats.

Ons tijdschrift is weer vier maal uitgekomen in 2006 met degelijke verhalen over alles wat met de omgang en het beheer van reeën te maken heeft. Interessante wetenswaardigheden en berichten uit het buitenland zijn er geplaatst, ook kritische noten waar het ons handelen als reewildbeheerders betreft schroomden wij niet te plaatsen. Lof verdienen de vaste toeleveranciers van fotowerk en dan met name Joke Hendriks en Jan Huttinga. De kwaliteit van hun foto's maken dat Capreolus als kwaliteitsmagazine wordt gezien. Dit jaar hebben we behoorlijk wat aardige reacties op onze artikelen gehad. Alle reacties zijn zoals het hoort door de redactie beantwoord. De redactie zorgt er voor dat Capreolus in 2007 dezelfde uitstraling zal houden. De vormgeving zal worden aangepast aan de tijd waar wij in leven.

Binnen het DB en het LB is hard gewerkt om alle doelstellingen te verwezenlijken. Het cursusboek is uitgebracht en, voor zover bekend,

goed ontvangen. Er wordt nu gewerkt aan een uniform basis pakket voor de cursusleiders met Power Point presentatie.

Het beheermodel van de commissie, bestaande uit Guus Rutten, Jaap Riezebos en Gerrit Jan Spek, is door alle regio's goedgekeurd en wordt nu in een format geschreven en onderbouwd om uiteindelijk op een symposium gepresenteerd te worden.

Om dit symposium te organiseren is er een commissie, bestaande uit Marien Greep, Donald Buijendorp en voorzitter Ronald Brouwer, in het leven geroepen.

Naast al deze activiteiten is de commissie virtueel kenniscentrum, bestaande uit Herzo van der Wal, Gerrit Jan Spek, Thijs Scroo, Bernhard Arends en voorzitter Ronald Brouwer hard aan het werk om een raamwerk klaar te krijgen. Het vullen van deze database zal moeten gebeuren door een redactie, waar leden voor gezocht worden.

U ziet dus dat er veel gebeurt op dit moment en wij zijn blij dat een en ander ook door niet-bestuursleden opgepakt wordt. Meer leden moeten actief worden binnen de vereniging, met name jonge leden!

De externe contacten met o.a. KNJV, Natuurmonumenten, SBNL en SBB zijn afgelopen jaar aangehaald. Op de agenda staan dit jaar bezoeken aan de provinciale landschappen en zusterverenigingen zoals de vereniging Veluws Hert en de Ver. Van Zoogdieren.

De VHR moet een vereniging worden waar de buitenwacht niet omheen kan. Daarom zijn alle bovengenoemde activiteiten zo belangrijk.

Het beheermodel gekoppeld aan een datasysteem zodat iedereen ook een getalsmatige onderbouwing kan krijgen voor het beheer van reeën. Over de invoering van dit systeem wordt momenteel druk overlegd met de KNJV, de beheerders van het systeem en niet te vergeten de regio's.

Afgelopen jaar is er een bestuurdersdag georganiseerd door de regio Noord Nederland. We willen deze traditie weer in ere herstellen en dit najaar volgt er weer een dergelijke dag.

Wat ook opvalt is het enthousiasme waarmee onze bestuursleden in de regio's werken. Iedere regio op zijn eigen manier, maar met één uitgangspunt, het welzijn van het ree, daarvoor hulde en dank aan alle bestuursleden die in hun regio actief zijn.

Voor het komende jaar staat er weer veel op het programma en mede met uw steun komen we een heel eind op de goede weg.

Tot slot wil het bestuur allen die op een of andere wijze hebben meegewerkt aan het meer bekendheid geven van de vereniging dank zeggen voor deze bijdrage.

*Scherpenzeel, maart 2007
Namens het bestuur,
Jaap van de Waerdt.*

In het bestuursverslag van 2006 leest u het, de activiteiten van de vereniging nemen ongebreideld toe. De weg naar professionalisering is echt ingeslagen. Er is een hoop gebeurd en er staat nog een boel te gebeuren. Ik noem bijv. het eenduidige landelijke beheermodel voor reeën, het symposium, het kenniscentrum en het dataregistratiesysteem. Belangrijke zaken voor de midden en lange termijn. Uiterst belangrijke zaken, want zij dragen bij aan de professionalisering van de vereniging. Professionalisering is voor de vereniging een 'must', onze leefomgeving, de maatschappij, eist dat van ons.

Voor de korte termijn maak ik mij zorgen over allerlei activiteiten met betrekking tot het edelhert. Ik kan geen krant of magazine meer opslaan of er staat wel een artikel in over de

Waarom moeten er nu zo nodig robuuste verbindingzones komen?

herinstructie van het edelhert in een natuurgebied. Gebieden waar het edelhert al eeuwig niet meer voorkomen. In Limburg, Oost-Brabant, de Flevopolder en op de Utrechtse Heuvelrug bijvoorbeeld.

Herinstructie gaat niet zonder slag of stoot. Beheerders moeten allerhande maatregelen nemen om het edelhert aldaar een gunstige leefomgeving te bieden. Maatregelen zoals,

Professionalisering

robuuste rasters en vele wildroosters om uitbraak uit het natuurgebied te voorkomen. Rasters voor edelherten hebben een groot bijkomend nadeel, zij beperken in grote mate het leefpatroon van het ree, zij remmen genadeloos het migratiegedrag van het ree. En dus hebben die rasters een negatieve invloed op het welzijn van ons dier, het ree.

In ons land hebben we gelukkig een gezonde populatie reeën. In de grote verscheidenheid van cultuurlandschappen zijn zij in staat goed te overleven. Het ree is het grootste algemeen voorkomende wilde zoogdier in ons land. Daar hebben we een zorgplicht voor, we hebben de plicht er voor te zorgen dat het met hun welzijn in orde is. Waarom, vraag ik mij af, moeten er nu zo nodig robuuste verbindingzones komen voor edelherten vanuit bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen naar de Veluwe en van de Veluwe naar de bosrijke gebieden van Duitsland? Die robuuste verbindingen gaan ten koste van de reeën die sinds jaar en dag in die verbindingzones hun eigen leven leiden. Reeën houden niet van raster en samenleven met edelherten in te kleine gebieden geniet zeker niet hun voorkeur. Sterker nog, de ervaring leert ons dat, ze gaan er aan onderdoor.

Een ree heeft ruimte nodig, jonge dieren worden gedwongen te emigreren, een eigen plek in te nemen. Wij hinderen het ree al in ruime mate door de aanwezige verkeers-, water- en

Foto: J. Hendriks

spoorwegen en de toename van woongebieden en industrieparken. Wij hebben een verantwoordelijkheid voor de reeën, wij kunnen voor de reeën het woord voeren. Wij dienen dus rekening te houden met de in ons land levende reeën en dus nog maar eens goed nadenken of al die robuuste en ingerasterde verbindingzones voor edelherten een bijdrage leveren aan de natuur van Nederland. Wanneer je een diersoort introduceert met de wetenschap dat die introductie ten koste gaat van het welzijn van een andere diersoort dan begeef je je op een hellend vlak. En dat is zeker iets om over na te denken. De vereniging zal dan ook de komende tijd de vinger aan de pols houden met betrekking tot de gevolgen van herinstructie van edelherten in Nederland.

Ronald Brouwer, voorzitter

Foto: J. Huttinga

De ALV kiest nieuwe bestuursleden, wij willen u voorstellen

Ing. Rob Borst

De wereld en alles wat daarop leeft is in beheer gegeven van de mens, zegt Rob Borst. Vanuit die overtuiging staat hij vooral praktisch en bewust in het leven. Hij is 36 jaar oud, woont in Duiven, getrouwd, heeft twee kinderen en is werkzaam als adviseur natuurwetgeving en faunabeheer. Leven met en van de natuur is hem met de paplepel ingegoten. Hij heeft een bijzondere voorliefde ontwikkeld voor het edelhert, gems en het ree. Met veel inzet en plezier wil hij een bijdrage leveren aan de vereniging waarin reeën en hun welzijn voorop staan. Als toekomstig lid van het dagelijks bestuur gaat hij een bijdrage leveren in de positie van de vereniging, in de wereld van duurzaam faunabeheer.

Marien Greep (63)

Is een breed georiënteerd man. Woont landschappelijk gezien op een unieke plek in Driebergen. Een entrepreneur. Heeft na het behalen van de HBS het familiebedrijf gerund. Daarna een tijd werkzaam geweest bij een organisatiebureau. Het ondernemerschap dreef hem weer naar een eigen bedrijf. Vanaf 2005 is hij actief met het beheer van eigen onroerendgoed. Geschiedenis en natuur heeft zijn passie. Met name de historie van de Gilden in Nederland heeft zijn grote interesse. Zijn liefde voor de natuur uit zich in natuurbeheer, faunabeheer en vogels spotten. Marien Greep vindt het een mooie uitdaging om mee te werken aan de professionalisering van de vereniging. Hij onderschrijft volledig de visie van de voorzitter. Vooral het nieuwe beheerplan en de presentatie daarvan tijdens het seminar heeft zijn grote interesse. Inmiddels maakt hij zich daar al sterk voor.

Erich Marek laat zien wat de natuur ons biedt

Na het ohzo boeiende maar verplichte nummer van de Algemene Ledenvergadering heeft het bestuur tijd ingeruimd voor de spectaculaire diashow van Erich Marek. Fantastisch wat deze hofphotograaf van het Duitse tijdschrift Die Pirsch laat zien. Fotowerk van de hoogste kwaliteit, gemaakt onder moeilijke omstandigheden en in verre streken. Meerdere projectoren toveren dia's tevoorschijn van alle jaargetijden. Ze laten de toeschouwer de ree-bronst beleven en, dat heeft u zeker nog nooit gezien, de balts en paring van de auerhaan. Naar verluidt is hij de enige fotograaf in de wereld die dat vast heeft weten te leggen. Het is een diashow die u niet mag missen, exclusief voor de leden van de Vereniging Het Reewild.

Foto: J. Huttinga

Het Bestuur van de Vereniging "Het Reewild"

nodigt u uit tot het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering
op zaterdag 14 april 2007
in Ampt van Nijkerk, Berencamperweg 4 te Nijkerk.

Ontvangst vanaf	: 10.30 uur	Lunch	: 12.30 uur
Aanvang vergadering	: 11.00 uur	Middagprogramma	: 13.30 uur
Einde vergadering	: 12.30 uur	Afsluitende borrel	: 15.30 uur

AGENDA

1. Opening.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Goedkeuring notulen Algemene Ledenvergadering 22 april 2006.
4. Bestuursverkiezing:
Aftredend en niet herkiesbaar zijn:
R.A.N. van Heek en H.M. Dorenbosch.
Voorgesteld wordt te benoemen tot bestuurslid:
M. Greep en R. Borst. *
5. A. Jaarverslagen 2006:
1. bestuursverslag.
2. penningmeester.
B. Verslag kascommissie.
6. Benoeming nieuwe kascommissie.
De kascommissie bestaat thans uit de heren:
R. Jacobs, M. Greep en R. Roelfsema
Aftredend is de heer R. Jacobs. I.v.m. zijn [evt.] benoeming tot bestuurslid zal ook M. Greep aftreden.
7. Begroting 2007.
8. Vaststellen:
A. Contributie 2008
B. retributie regio's.
9. Activiteiten lopend en eventueel komend verenigingsjaar.
10. Wat verder ter tafel komt
11. Rondvraag.
12. Sluiting.

Scherpenzeel, maart 2007
Namens het bestuur,

Jaap van de Waerd
secretaris.

* Het bestuur dient nog uitgebreid te worden met een derde persoon. Wij hopen de naam van deze persoon op de ALV bekend te maken.

ATTENTIE

I.v.m. de reservering voor de lunch worden leden die de ALV willen bijwonen verzocht zich voor 5 april a.s. aan te melden via: info@reewild.nl of VHR, Antwoordnummer 2002, 2935 ZX Scherpenzeel [geen postzegel nodig].

Op verzoek worden de notulen van de ALV van 22 april 2006, bestuursverslag en jaarverslag penningmeester vooraf toegezonden. Verder verzoekt het bestuur de leden die een vraag hebben voor de rondvraag deze, indien mogelijk, vooraf schriftelijk kenbaar te maken aan het secretariaat zodat adequaat kan worden gereageerd.

"Je hebt 'wallhangers' en gebruiksmessen. 'Wallhangers' zijn voor de show, voor de schoonheid. Ik maak hoofdzakelijk gebruiksmessen, jachtmessen bijvoorbeeld. De eerste zijn fantastisch mooi om te zien, soms ware staaltjes van vakmanschap en creativiteit, ware kunststukken. Liefhebbers, verzamelaars zijn daarvan de afnemers. Bij een jachtmes gaat het om andere criteria. In de eerste plaats moet het mes dat doen waar hij voor bedoeld is. Een dier ontweien, een huid afstropen of gewoon een worst of tomaat doorsnijden. Daarvoor moet het mes sterk zijn, de juiste vorm hebben, scherp zijn en lekker in de hand liggen. Ziet het mes er dan ook nog mooi uit, is dat meegenomen. Het mooi zijn geeft een gevoel van trots op je mes te zijn. En het zorgt er voor dat de eigenaar het mes ook goed verzorgd. Niet mee hakken, geen schroeven mee los draaien, niet wrikken, niet in de grond steken en vuil weer in de schede te steken. Daar kan een mes niet tegen, zelfs een mes van Frans van Eldik niet.

Messen maken is een kunst

Wanneer begonnen?

"Een groot deel van mijn leven heb ik in de automaterialen gezeten, prima business. Ik was in 1978 op een beurs in Frankfurt. Van vrienden had ik gehoord dat in Frankfurt een geweldige jachtwinkel was met een enorme keuze uit jachtmessen. Als beginnend jager kun je niet zonder mes, het is een absoluut onmisbaar stuk gereedschap. Nu ben ik een man van kwaliteit, een 'blikkie' dat toevallig ook nog snijdt wil ik niet. Het mes moet degelijk zijn, het staal moet van een kwaliteit zijn zodat het lemme scherp blijft en daarbij moet ik 'm ook mooi vinden. Een automobilist kocht bij mij in de winkel ook sportvelgen van onbetwistbare kwaliteit, maar hij kocht ze vooral omdat hij ze mooi vond. Inderdaad had de winkel in Frankfurt een ruime keuze uit jachtmessen, in verschillende vormen, groottes, uitvoeringen en in prijs. Een keuze uit messen van 50 Mark tot wel 5.000 Mark. Ik loop de zaak uit met een mes van 300 Mark, dat moest dus wel een goeie zijn. 's Avonds zit ik in mijn hotel mijn aanwinst te bekijken en dacht Frans zo'n mes kun je zelf ook maken. Op die avond is de hobby van messenmaker aangevangen".

Messen zijn een cult in Amerika

"Staal kopen, vorm snijden, schuren, vrezen en slijpen. Het lijkt allemaal eenvoudig. Maar om het juiste gereedschap te krijgen was een andere zaak. In Nederland was de kennis van het slijpen van messen niet aanwezig. Niemand had een idee. Hol slijpen, bol slijpen, je zoekt het maar uit. In een tijdschrift las ik over een messenmakersbeurs in New York, een beurs waar de meest bekende 'blade makers' hun collecties tonen. Daar ga ik heen. Als er wat te leren valt op het gebied van messen maken, moet ik daar zijn. Al mijn eigen gemaakte 'blikkies' in de koffer gestopt, een standje gehuurd en maar zien wat er gebeurt. Nou tussen de Amerikaanse messenmakers voelde ik me heel klein. Wat een weg had ik nog te gaan. Die Amerikanen zijn top, die weten wat een mes maken is. Het beste materiaal, de juiste vormen en finishing die ik in Europa nog nooit had gezien. Op die beurs exposeerden fabrikanten ook het gereedschap om te maken wat je wil. Ik heb geen mes verkocht op die beurs, maar wel veel contacten opgedaan. Zo kreeg ik

contact met Bob Loveless. Hij vond dat ik talent had, best wel eens een heel goed messenmaker kon worden. Hij wees mij de weg. Hij introduceerde mij bij een fabriek die de juiste slijpmachines fabriceerde. 'Koop nu maar zo'n apparaat en kom dan een week bij mij en ik zal je leren hoe je er mee moet werken'. Een dikke week ben ik bij Bob Loveless geweest. Loveless is de top in de wereld, de goeroe van het messen maken. We hebben samen messen gemaakt. De precisie waarmee Bob werkte sprak mij aan. Zijn mesvormen zijn simpel maar geënt op de praktijk, op het gebruik van het mes. Messen zijn een cult in de USA, gek zijn ze ervan. Ze hebben er ook verschrikkelijk veel geld voor over. Het simpelste handgemaakte Huntermodel van Loveless doet in de tweedehands markt al gauw 3.000 dollar".

"Nu zult u denken, van messen maken word je rijk. Integendeel. Zou je al je investeringen, in tijd en geld mee moeten rekenen in de prijs van een mes, koopt niemand meer zo'n ding. Ze worden dan onbetaalbaar. Een hobby kost altijd geld. Ik ken maar weinig mensen die hun hobby zo weten om te bouwen dat er professioneel gezien een ruim belegde boterham uitkomt. Je mag blij zijn dat de kosten eruit komen. Ik hoef er niet rijk van te worden. De hobby geeft voldoening genoeg. Het idee dat iemand met jouw mes, ergens in de wereld, werkt is onbetaalbaar".

Wat is het ideale jachtmes?

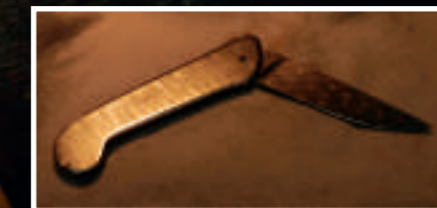
"Ik vind dat het ideale jachtmes een droppoint vorm moet hebben. De droppoint van Bob Loveless. Onderzoeken geven ook aan dat 36 % van alle gemaakte en geproduceerde jachtmessen min of meer dit model hebben. Het model van Loveless is het meest gekopieerde model in de wereld. Ik mag hem gelukkig ook gebruiken. Het origineel wel te verstaan, met speciale toestemming van de meester zelf. Ik heb 'm wel wat veranderd en verbeterd. Ook ik noem een mes met die vorm de Hunter, net als Loveless. Ik maak dus de Hunter en daarnaast nog andere modellen. Vismessen voor de betere sportvisser, skinners (dat lijkt op de Hunter maar dan in een meer gebogen vorm), hartvangers (spearpoint), bowie-knives, messensets voor chefs,

mijn messen een gat. Omdat ik dat stilistisch mooi vind, nergens anders om. Nu blijkt dat ik met die stilistische vormgeving een signatuur heb afgegeven. Een mes met zo'n gat moet een Van Eldik zijn of iemand heeft het gekopieerd. Als het een kopie is dan zie je dat wel aan de afwerking van het mes".

Zakmessen versus messen uit één stuk

"Ik maak beide. Kleine en grote. Een zakmes maken is nog een beetje ingewikkelder dan een 'gewoon' mes. Maatvastheid, de scharniering, de blokkering en het veermechanisme vragen gewoon meer vakmanschap. Een ruime ervaring in het machinebankwerk. Waar is nu de meeste vraag naar? Vraag creëer je een beetje zelf. Opeens is een zakmes populair, dat duurt een aantal jaren om daarna, zo lijkt het wel, in de vergetelheid te

'the big five', zakmessen en ook wel 'wallhangers' voor de verzamelaar.

Elke vorm is mogelijk. Belangrijk is de ergonomie van het mes. Hij moet lekker en stevig in de hand liggen. Extravagante vormen vallen in de categorie 'Wallhangers', voor de praktijk zijn ze ongeschikt. Kijk je verbeterd wat aan een model, je past de vorm iets aan, je geeft het iets van jezelf mee. Zo zit aan het einde van het handvat van sommige van

geraken. Tien jaar later, ik weet niet waarom, willen de mensen weer datzelfde mes hebben. Ik ga nu niet dingen verklappen, maar ik ben bezig iets nieuws te ontwikkelen".

Welk staal

"Voor een goed mes heb je goed staal nodig. Hoogwaardig roestbestendig of roestvrij. In het eerste zit 13% chroom en in het laatste

18 % chroom. Een soort die ik veel gebruik is ATS 34, maar ook wel het Duitse 440C staal, het Zweedse staal van Uddeholm of het Oostenrijkse Böhler. Ook met damaststaal werk ik wel voor speciale modellen. Damast staal is gelaagd staal met van die mooie kringeltjes erop. Heel chique, goed voor topstukken. De hardheid van staal is belangrijk voor de stamtijd (= hoelang het scherp blijft) van het staal. Zacht staal slijpt makkelijk maar blijft minder lang scherp. Harden moet je laten doen, dat kun je zelf bijna niet of je moet heel duur apparatuur hebben. Ik besteed het dus uit bij een gespecialiseerd bedrijf. De hardheid krijgt het door het eerst te verhitten tot 1050° Celcius om het daarna in één uur tijd te laten afkoelen tot 150° Celsius. Afkoelen gebeurt met stikstof. Het laatste schoonharden laat ik doen in een vacuümoven. Na het harden heeft het staal een hardheid van 58-60 Rockwell. Te hard is ook niet goed, het staal wordt dan broos. Het breekt dan sneller".

Finishing

"Een handgemaakt mes aanschaffen is al bijzonder, laat dat voorop staan. De klant mag zijn wensen kenbaar maken. Wil hij het mes gegraveerd hebben, met een arabesque gravure of een reebok, mischien, zijn of haar initialen, dan

zoeken we eerst de soort gravure uit. In België zitten gelukkig nog een aantal graveurs die het mooiste van het mooiste maken, echt ouderwets vakmanschap, kunstig om het zo maar te zeggen. Het materiaal voor het heft wordt in samenspraak uitgezocht. Het kan mammoetbeen zijn, hertschoorn, ijzerhout, rozenhout, ivoor, ebbenhout of een hoogwaardig kunststof. Wat de klant mooi vindt dus. Willen ze goud inleg of zilverbeslag, het kan allemaal. Iedereen begrijpt dat de finishing een kwestie van geld is. Mijn standaard Hunter gaat de deur uit voor een acceptabele prijs, maar na gravure en goudbeslag is het niet ondenkbaar dat de prijs het vijfvoudige wordt. Het is net als een auto. Je hebt de catalogusprijs (instapprijs), maar na de persoonlijke voorkeur en keuze voor opties kost de auto opeens twee maal zo veel. Luxe kost

geld, maar dan heb je ook wel wat. Je hebt wat je wil!" Na het harden volgt het slijpproces en de polijsting. Uiterst secuur werk. Het gaat in fases. Eerst met een grove slijpband en dan steeds fijner tot wel met de slijpband nr. 600. Geen oneffenheid zal er inzitten. Concessies worden niet gedaan. Kwaliteit staat voorop en alles gebeurt met de hand. Een fabriek bijvoorbeeld stopt 100 messen in een bak met een fijn grit. Uurtje laten draaien en 100 messen zijn glad. Het snijvlak slijpt de fabriek ook op een machine. 100 messen achter elkaar, zo klaar. Sommigen willen een matmes in plaats van een glimmend, ook het matteren is een extra nabewerking, dat gaat met glasstraling. Heel fijn, heel mooi als je er van houdt.

"Dan moet het mes nog een schede (etui) hebben. Echt mooi leerwerk kan ik in Nederland niet meer laten maken. In Tsjechië of Italië laat ik nu de etuis maken. Een handgemaakt mes hoort in een handgemaakte schede. Ook van de schede moet de kwaliteit afstralen. Je hebt toch iets bijzonders gekocht. Mijn messen gaan niet in een slecht afgewerkt leren hoesje".

Tijdsduur

"Een handgemaakt mes van mij koop je niet van de plank. Elk onderdeel van een mes wordt met de hand gemaakt, gaat door de vingers om het zo te zeggen. Op het ogenblik ben ik bezig voor iemand een Bowie-mes te maken. Het stootstuk (handbescherming) bij-

voorbeeld daar ben ik al 80 uur mee bezig. Frezen, vijlen en lassen en dan weer afwerken. Het kost zeeën van tijd. Van een stuk plaatstaal tot en met het finale mes duurt een aantal maanden. Bijzondere gravures in het mes verwerken kost vaak nog een aantal maanden extra. Dus als u ooit iemand een eigen mes cadeau wilt doen dan moet u het mes voor de zekerheid een jaar van te voren bestellen".

De wereld van de messenmakers

"Zelf heb ik nooit kunnen bevroeden dat ik ooit bij de top van de messenmakers in de wereld zou behoren. Ik vind dat ik een aardig mes kan maken, maar kennelijk dichten mijn collega's en uiteraard mijn afnemers mijn messen een top-kwaliteit toe. In alle bescheidenheid ben ik daar wel trots op. We kennen elkaar ook allemaal, we komen elkaar altijd op de belangrijke beurzen tegen. In Parijs, in Dortmund, in Amerika of Dubai. Kennis wordt uitgewisseld, we geven elkaar ervaringsadviezen. Heel collegiaal. Praten over de verwerkbaarheid van een speciaal soort staal. Ach, nijd is er eigenlijk niet, we kunnen wel eens jaloers op elkaar zijn. Het gaat toch om het respect dat we voor elkaar hebben, het respect voor de kunst van het messen maken".

"Er zijn twee gilden van messenmakers in de wereld. Eén in Amerika en één in Duitsland. Van beide ben ik lid. Mijn naam komt voor in de boeken, mijn signatuur is herkenbaar. Zo lang ik nog kan, en ik voel me top-fit, ga ik door. Mijn messen gaan langer dan een leven mee. Dus ook na mijn dood kunnen de bezitters van mijn messen nog zeggen, ik heb een echte Van Eldik".

Van goeden huize

Het goede bestendig verbeteren

Als zuiver familiebedrijf hecht Swarovski Optiek bijzonder veel waarde aan kwaliteit. Dankzij geperfectioneerde functionaliteit en innovatieve techniek beleeft u de fascinatie van de natuur van heel dichtbij. Al onze optische instrumenten overtuigen door de combinatie van briljante optiek en esthetische ergonomie. Trouw aan onze ondernemingsfilosofie „het goede bestendig verbeteren“ worden onze producten in Oostenrijk vervaardigd en ondergaan ze uiterst strenge kwaliteitscontroles – zo kunnen wij een langdurige garantie aanbieden.

SWAROVSKI
OPTIK

Swarovski blijft mij steeds weer verbazen. Wat valt er nu nog te veranderen en te verbeteren aan haar producten? De verrekijkers, de telescopen en de richtkijkers zijn van de hoogste optische klasse. Helderheid, kleurweergave, randscherpte en scheidend vermogen van de lenzen, beter bestaat niet. Tien jaar geleden zei ik dat ook al en iedereen beaamde dat ook. De slagkracht van het Swarovski concern is hun filosofie om de best mogelijke optische kwaliteit te verwezenlijken en te incorporeren in steeds maar nieuwe producten en productaanpassingen.

Werken met de Swarovski PVI-2 1.5-6x42 High Grid Circle Dot

Techniek is niet meer het enige wat telt, ook ergonomie en design deed haar intrede. U kunt zich niet meer voorstellen hoe de richtkijkers van vroeger er uitzagen, alleen functioneel, maar wel lomp. De consument kiest niet alleen meer op functionaliteit. Functionaliteit is voorwaarde geworden. De oude generatie richtkijkers hadden het dradenkruis in het eerste beeldvlak, dat betekende dat het kruis bij een variabele vergroting mee vergroot. Op de grootste vergroting bij een behoorlijke afstand, werd toch een behoorlijk gedeelte van het dier, zeker bij een ree, afgedekt. Ook dit werd door Swarovski met een nieuwe generatie richtkijkers opgelost. Net als veel Amerikaanse en Japanse kijkers verhuisde het dradenkruis naar het tweede beeldvlak. Zo werd weer tegemoet gekomen aan de wensen van de consument. Had je eerder de keuze uit 'absehen 1 en 4, nu heb je de keuze uit een range van 'Absehens' (dradenkruizen). Bijvoorbeeld uit de PV-1 en PV-S serie kennen we het dradenkruis 4, 4A, 7 A, Plex, TDS-4, TDS-Plex, Crosshair en Dot. Innovatie is een niet te stoppen proces bij Swarovski. Ze introduceerden de verlichte dradenkruizen. En met de introductie van de PVI-2 kwamen er nog een paar dradenkruizen bij. Ik noem de 4A-1K, Dot, 4-I, LD, BD en Circle Dot. Probeer eens iets nieuws uit is mijn advies, de enige manier om er achter te komen of een innovatie iets toevoegt.

Ik probeerde de Circle Dot. Gewoon daar waar het hoort, in de praktijk, in het veld, op jacht. Ik had al een goed gevoel bij de eerste presentatie van dit type. Dit zou best wel

eens het ideale dradenkruis kunnen zijn. Mijn verwachtingen zijn volledig waargemaakt. Zoals in de titel staat is de gebruikstest uitgevoerd met de PVI-2 1.5-6 x 42. Aldus een richtkijker geschikt voor het hoogzitwerk maar ook voor het bers- en drijf- en drukjachtgebeuren. Op een rustige avond in augustus trek ik erop uit. Ik had me nog niet achter het schermje geïnstalleerd of er trad op een meter of negentig een hertenkalf uit de dekking. Je pakt het geweer en zet met een simpele beweging de verlichte

ting van het dradenkruis aan en richt. Als vanzelf, zo lijkt het, zoekt de cirkel het absoluut dodelijke trefgedeelte van het dier. Het schot valt en het dier is dood. Eerst maar een tijdje wachten, misschien komt de

hinde of het bijlopende smaldier nog de dekking uit. Nog een tijdje gewacht en toen maar besloten het kalf op te halen en klaar te maken voor transport naar de koelcel. Ik ben nog niet eens bij het kalf stormt met

donderend geraas de hinde de dekking uit. Nu merkte ik goed hoe snel de Circle Dot zijn plaats op het dier zoekt. Snelheid erin houden en aftrekken.

Op een 'Bewegungsjagd' in Duitsland heb ik de Circle Dot verder uitgeprobeerd. Met evenzo goed resultaat. Wilde Zwijnen in volle galop is geen sine-

cure, ze lopen echt harder dan je denkt. Je slaat het geweer aan en als vanzelf zoekt de Circle Dot zijn prooi. Met alleen een puntje of de oude Abkommen 1 is het altijd zoeken, het is onrustiger en daardoor word je minder trefzeker. Drie varkens vielen uit één rotte en even daarvoor ook nog een vos.

Nu wil ik niet zeggen dat dit mij met de oude richtkijker niet was gelukt. Nee, zeker niet. Maar de Circle Dot geeft vertrouwen. Het cirkeltje maakt alles een stuk rustiger. Hoog, laag bewegingen, het zoeken op het doel is absoluut minder. Het cirkeltje mag wat mij betreft een ietsje groter, maar mijn wens doet niets af aan dit nieuwe type dradenkruis van Swarovski. Hij maakt het afschot een stuk makkelijker en zekerder. En daar gaat het tenslotte om. Afschot is een maatregel in het kader van een populatiebeheer en dat moet efficiënt gebeuren. Een

dier doden gebeurt omdat de maatschappij vindt dat dat moet gebeuren, daar worden belangen mee veiliggesteld. En als je het dan doet dan moet het schot ook absoluut dodelijk zijn. De Circle Dot helpt daar zeker bij. Ik kan dit type iedereen aanbevelen. Voor de aanzicht, de bers en voor de drijf- drukjachten in het buitenland.

Swarovski blijft verbazen zei ik al. De inkt van de folders van de PVI-2 met de Circle Dot zijn bij wijze van spreken nog niet eens droog of Swarovski kondigt alweer een nieuwe generatie richtkijkers aan. De Z6 en Z6i. Een richtkijker met een zesvoudige zoom. Tot nu toe was een viervoudige zoom het maximum. De ingenieurs van Swarovski hebben voor elkaar gekregen wat tot nu toe onmogelijk leek. Knap werk, heel knap werk om een zesvoudige zoom in een optisch instrument met een buisdikte van 30 mm te stoppen. En daarbij het enorme voordeel te kunnen bieden van een 50% meer gezichtsveld en 50% meer vergroting. Eindelijk is er nu één richtkijker voor alle typen jacht. Van aanzit tot drukjacht, één kijker is voldoende. Dan moet het natuurlijk wel één uit de Z6 serie zijn. Zie ook het artikel 'voor u gelezen' van Jan Smit

Door G.J. Spek

Inleiding

Sinds jaar en dag was het verboden bokkalveren te schieten in de zogenaamde geitenjachtperiode. Thans bieden de ontheffingen van de verschillende Provincies die mogelijkheid wel. Lopende het seizoen ontstond in een aantal regio's discussie over de verantwoording van geschoten bokkalveren en de hiervoor te gebruiken wildmerken. Met dit artikel tracht ik enige helderheid in de discussie te brengen. Voordat we inhoudelijk inzoomen eerst iets over het seizoen, de benaming en de gewenste vermindering.

Kalenderjaar versus seizoen

Op een of andere manier is in het verleden de reeënplanning gekoppeld aan het kalenderjaar. Dit kon dankzij de toen gehanteerde afschotperiodes: bokken van 1 mei t/m 15 september en de geiten van 1 januari tot en met 15 maart. Op zich is dit merkwaardig omdat in onze klimaatzone een seizoen loopt van 1 april t/m 31 maart. Denk maar aan de Jachtakte. Sla maar een willekeurig boek open over onderzoek en of beheer van grote wilde hoefdieren, altijd worden de cijfers over voorjaarsstanden, zomerstanden, aanwas, migratie, sterfte in een seizoen geplaatst van 1 april tot en met 31 maart. Op zich is dit ook heel logisch omdat deze gegevens bij elkaar horen. De startpopulatie is jaarlijks de voorjaarsstand, deze stijgt, blijft gelijk of daalt. Dit is de resultante van aanwas, sterfte, emigratie en immigratie. Kortom de voorjaarsstand is het saldo van het betreffende boekjaar. We zitten nu in het einde van seizoen 2006/2007.

Benaming van reeën

In het verleden is de benaming bokkenjacht en geitenjacht ontstaan. Ook dit is mijns inziens terug te voeren op de naar geslacht gescheiden afschotperiode. Bij edelherten en wilde zwijnen speelt dit niet, beide geslachten worden in dezelfde periode geschoten. De in de wildbeheerwereld gangbare termen zijn als volgt.

Geslacht	N (1-4 t/m 31-3)	N+1	N+2	N+3
Mannelijk	Bokkalf	Jaarlingbok	Bok	Bok
Vrouwelijk	Geitkalf	Smalree	Geit	Geit
Leeftijd	0	1	2	3

Een op 15 april geschoten mannelijk ree, geboren in 2006 heet jaarlingbok, dit ondanks dat deze nog geen 12 maanden oud is. Per 1 april start het nieuwe boekjaar.

Gewenste vermindering

Op basis van de doelstellingen in het Faunabeheerplan is voor het seizoen een bepaald afschotquotum vastgesteld. Als handvat voor het afschot geldt dat dit een afspiegeling is van de aanwezige populatiesamenstelling.

De inhoud

Het ree heeft als voordeel dat er veel onderzoek is verricht. Dit leert ons ook dat er geen standaard recept is om reeën te beheren. Het is een zeer flexibele diersoort die afhankelijk van de leefomstandigheden anders reageert. Toch levert dit onderzoek de bouwstenen voor de beeldvorming welk effect ons handelen heeft op de reeënpopulatie. Kortom een stukje populatiedynamica.

Aanwas, geslachtsverhouding en overlevingskansen

Uit onderzoek blijkt dat het aantal embryo's per geit varieert van 1,4 tot 2,2 en gemiddeld op 1,85 uitkomt. Algemeen principe is hoe groter de geit des te meer embryo's. Met

Bok kalveren

dit gegeven kunnen we niet zoveel omdat de overlevingskansen van de kalveren in de eerste maanden na de geboorte variëren van gebied tot gebied en van jaar tot jaar. Dit laatste heeft vooral te maken met weersomstandigheden. De overlevingskansen variëren van 0,20% tot 0,95%. De gegevens uit het onderzoek van Manfred Pegel in de onderstaande tabel maakt dit aanschouwelijk.

Jaar	Aantal geiten per 1-4	Potentiële aanwas	Aantal kalveren per 1-9	Kalfratio per geit 1-4	Sterfte kalveren tot 1-9
1990	27	47	41	1,52	13%
1991	26	45	35	1,35	22%
1992	25	43	39	1,56	9%
1993	22	38	31	1,41	18%
1994	18	31	13	0,72	58%
1995	20	35	22	1,10	37%
Totaal	138	239	181	1,31	24,3%

Gemiddeld is 24,3% van de potentiële aanwas per 1 september verdwenen. Op dezelfde wijze is door Pegel gekeken naar de overlevingskansen van gemarkeerde reekalfjes. Van de in totaal 89 stuks werden er per 1 september 69 levend teruggezien. Een overlevingskans van 78% of anders gezegd een sterftekans van 22%. Maar ook in de periode van 1 september tot en met 31 maart vindt er nog sterfte plaats

onder de kalveren. Van de per 1 september aanwezige vrouwelijke kalveren stierf gemiddeld 45% en van de bokkalveren 22%. Het grote verschil wordt veroorzaakt door de sterfte door afschot. De Duitse jagers selecteerden alhoewel ook bokkalveren geschoten mochten worden bewust op vrouwelijke kalveren.

	Sterfte			
	Afschot	Valwild	Onbekend	Totaal
Geitkalf	-30,6%	-7,4%	-7,4%	-45,4%
Bokkalf	-9,5%	-6,3%	-6,3%	-22,1%

jaar in zijn of haar veld vrijwel geen bokkalveren aanwezig waren, terwijl in een ander jaar het ermee volliep. In Pegels onderzoeksgebied bedroeg de geslachtsverhouding van de gemarkeerde kalveren 1:1,12 of te wel 47% mannelijk en 53% vrouwelijk. In een ander onderzoek bleek dat de GV bij 2.117 gemarkeerde kalveren 1:0,89 te zijn of te wel 53% mannelijk en 47% vrouwelijk. In beide gevallen een GV die schommelt rond een 1 : 1 verhouding.

Hieruit kunnen we concluderen dat de aanwas berekening ter bepaling van de hoogte van het afschot onbetrouwbare gegevens oplevert zowel qua aantallen als qua geslachtsverhouding. Maar langjarig schommelt het rond een evenwicht. Voor ons beheer gaan we daarom gewoon uit van een 1:1 verhouding, alhoewel het afschot van seizoen tot seizoen wat kan variëren. Het aantal bokkalveren wat per op 31 maart in een gebied aanwezig is wordt ondermeer bepaald door de overlevingskansen en de geslachtsverhouding van de kalveren. Laat het duidelijk zijn dat zodra er meer bokkalveren worden geschoten het aantal jaarlingbokken gaat afnemen. De vraag die blijft is natuurlijk wat gebeurt er met onze bokkalveren zodra ze jaarling zijn geworden. Dit gaan we in het volgende deel ook aan de hand van het onderzoek van Pegel volgen.

De jaarlingbokken

De jaarlingbokken zijn gevolgd van 1 april tot 1 september. Per 1 september blijkt dat van de per 1 april aanwezige jaarlingen nog maar 37,8% aanwezig is. Bijna tweederde is verdwenen. Deze 62,5% is opgebouwd uit 18,9% door afschot en 43,2% door onbekende oorzaken. Het is aannemelijk dat de

vermindering met onbekende oorzaak de balans is van emigratie en immigratie. In dit geval is de balans zeer negatief. Ook de referentie van de gemarkeerde eenjarige reeën geven eenzelfde beeld. Van de op 1 april aanwezige eenjarigen (30 stuks) waren er op peildatum 1 september nog maar 12 aanwezig. Kortom er zijn er 18 (60%) verdwenen. In de periode van 1 sept. t/m 31 maart loopt de vermindering verderop tot circa 80%.

Conclusie: het wegtrekken van jaarlingen heeft dus een veel groter effect dan het afschot.

De volwassen bokken

Bij de volwassen bokken is afschot de belangrijkste sterfte factor. Voor het gehele seizoen bijna 30%. Via verkeer en valwild circa 5% en via onbekende oorzaak is circa 17% verdwenen. Wat we weten is dat het aantal volwassen bokken in een bepaald gebied wordt gelimiteerd door het aantal territoria. In het onderzoeksgebied van Pegel kwam dit neer op 7 tot 12 bokken op een oppervlakte bos van 80 hectare. Ook uit onderzoek is gebleken dat bokken in principe hun territorium aanhouden tot aan hun dood. De bovengenoemde sterftecijfers bevestigen dit.

Absolute aantallen jonge en volwassen bokken

In het onderzoeksgebied van Pegel bedroeg het aantal jaarlingen gemiddeld iets meer dan het aantal bokken met een territorium. In theorie zou je elke bok met een territorium moeten schieten om aan alle jaarlingen een territorium te kunnen bieden. Maar we

weten ook dat niet alle tweejarige bokken een territorium bezitten, er is dus al onder de tweejarigen een soort stille reserve. Zodra er territorium vrij komt, weten ze deze te bezetten. Kortom er zijn niet veel jaarlingen nodig om het verlies aan oudere bokken op te vullen.

Verantwoording bokkalveren

Het aantal bokkalveren aan het einde van een seizoen wordt meer bepaald door natuurlijke processen dan door het schieten van bokkalveren. In jaren met veel bokkalveren kun je er veel schieten in jaren met weinig bokkalveren dus minder. Dit alles in het gebied waar ze geboren zijn. Zodra het nieuwe seizoen begint start ook het grote trekken van de eenjarigen. In goede reegebieden – en dat zijn de meeste gebieden in Nederland – lopen de gespaarde bokkalveren als jaarling gewoon weg, verdwijnen om het zo te zeggen, voordat je ze zou kunnen schieten. Misschien worden ze nog door een beheerder uit het buurveld geschoten of ze komen terecht in delen van Nederland waar je als ree niet of nauwelijks kunt overleven. Een geschoten bokkalf in mindering brengen

op de toewijzing van de bokken van het seizoen erop zal dus in veel gevallen betekenen dat er nog minder wordt geschoten. De jager past wel op een bokkalf te schieten, want hierdoor mag hij straks een bok minder schieten. Er is, zoals hiervoor uitgelegd, geen enkel populatietechnisch argument dit niet te doen. Juist afschot van deze categorieën draagt ertoe bij dat er minder reeën onder een auto terecht komen (het probleem van emigratie) of op een andere manier dood gaan. En dat is goed voor het welzijn van reeën en goed voor de verkeersveiligheid. Beide fenomenen bepalen voor een groot deel de wettelijke argumenten om reeën door middel van afschot uit de populatie te verwijderen. We zouden juist moeten stimuleren dat onze reewildbeheerders zoveel mogelijk bokkalveren en jaarlingbokken gaan schieten. Het klinkt paradoxaal maar juist door de bokkalveren en jaarlingbokken te schieten zorgen we voor het welzijn van de dieren en geven een stimulans voor een betere verkeersveiligheid. Indien een verhoogd afschot onder de bokkalveren zou uitmonden in een daling van het aantal bezette territoria dan is dit in een navolgend jaar met een wat geringer afschot al opgelost.

Foto: J. Hendriks

Bokken- en geitenmerken

Voor de identificatie van geschoten reeën gebruiken we bokken- en geitenmerken. Het doel van het merk is een unieke identificatie van elk geschoten ree. Het enige wat je hiervoor nodig hebt is een uniek merk, het loodje. In Duitsland maken ze zelfs geen onderscheid in soort, een ree heeft één soort loodje.

Geit	32%
Bokkalf	21%
Geitkalf	24%
Jaarling	8%
Smalree	6%
Bok	9%

Wat een jachthouder mag schieten staat op de gebruikerstoestemming, dus daarvoor het je geen loodje nodig. Op WBE niveau geldt als uitgangspunt dat de samenstelling van het afschot een afspiegeling is van de aanwezige populatiesamenstelling. Alleen daar gaat het om, het gaat om het aantal in de verschillende categorieën dier, kalf, reegeit, reebok.

Afschot moet een doel dienen. Het doel staat in het FBE-plan. De WBE's krijgen de gebruikerstoestemming en voeren de maat-

regel afschot uit conform wat in het plan staat. Het geschoten ree wordt voorzien van een loodje, wat niet meer is dan een controle middel van wat in de gebruikerstoestemming staat. We werken nu nog met reegeit en reebok loodjes, en dat sticht verwarring. Niet ondenkbaar dat binnen afzienbare tijd de verstrekking van één soort reeloodje. Probleemloos kunt u nu in een bokkalf een RGmerk hangen, en niet gebruikt RBmerk kan natuurlijk ook, wat niet kan is dat het afschot in mindering wordt gebracht van de toewijzing voor het seizoen 2007/2008.

Foto: J. Hendriks

Wildfotografie Andy van Ommeren

- Edelwild
- Zwartwild
- Damwild
- Reewild
- Kleinwild
- Moeflons

Expositie:

Natuurcentrum Veluwe

Groot Ginkelseweg 2, 6718 SL Ede

Businesspark Stein 301, 6181 MC Stein-Elsloo

Tel. 046 - 436 05 34

www.andyvanommeren.nl

Natuurlijk ruimte voor groen

Eelerwoude adviseert en ondersteunt eigenaren, beheerders en bestuurders in het landelijk- en stedelijk gebied bij het ontwikkelen, inrichten en behouden van een duurzame leefomgeving.

Onze ingenieurs en rentmeesters leveren maatwerk en geven groen natuurlijk de ruimte.

Zo leveren wij een bijdrage aan een mooi en leefbaar Nederland.

Massendierzwaarweg 3, 7472 DB Goor   Venekaterweg 56, 8431 HH Oosterwoude (FR)
Telefoon: (0547) 26 35 15   Telefoon: (0516) 52 30 62

www.eelerwoude.nl

Redelijk wild.

Volkswagen. Wie anders?

De Touareg is verkrijgbaar vanaf € 62.400,- (incl. BTW en BPM), excl. kosten rijklaar maken, leges en verwijderingsbijdrage. Wijzigingen in prijs voorbehouden. Brandstofverbruik Ø 9,8 - 14,8 L/100 km (1L op 7 - 10,2 km). CO₂ uitstoot Ø 265 - 346 g/km. Wilt u meer weten over de Touareg? Breng dan een bezoek aan de Volkswagen-dealer, kijk op www.volkswagen.nl of bel met het Koopmanshuis in Leusden (033 - 49 49 700).